
“Danmark kan ikke fungere uden alle de, der gør en indsats i produktionen. Det gælder for store som små virksomheder, for landbruget. Det gælder for dem, der kører varer fra den ene ende af landet til den anden, dem der sælger varerne til kunderne, eller har en helt anden funktion i vores samfund. Arbejdsglæden er helt grundlæggende for vores dagligdag.”

Dronning Margrethe D. II, *Nytårstalen*, 31/12 2016.

I know a place we can go,
were you always work so hard,
that you wish
you were dead

- *The Crips* , "Be Safe"

Indhold

Figurer	iii
Tabeller	iii
1 Indledning	1
1.1 Problemformulering	3
1.1.1 Forskningsspørgsmål 1	4
1.1.2 Forskningsspørgsmål 2	5
1.1.3 Forskningsspørgsmål 3	6
1.2 Fremgangsmåde	6
 I Delen med Teorien	 8
 II Delen med Metoden	 9
 III Delen med Analysen	 10
2 Delanalyse 3:	11
2.1 Den manuelle klasses sammensætning	11
2.1.1 Fordeling af beskæftigede i den manuelle klasses segmenter	14
2.2 Hvor går den manuelle klasse hen?	20
2.2.1 Overblik over den manuelle klasses bevægelser	20
 IV Delen med Afslutningen	 27
Litteraturliste	28

Bøger og artikler	28
-----------------------------	----

Figurer

2.1	Netværkskort: Manuel arbejderklasse - andre klasse	12
2.2	Tidsserie: De manuelle arbejdersegmenter	17
2.3	Manuel klasse, højere: Mobilitet til erhvervsgrupper udenfor klassen	21
2.4	Manuel klasse, lavere: Mobilitet til erhvervsgrupper og segmenter udenfor klassefraktionen	23

Tabeller

2.1	Manuel klasse: Fordeling af beskæftigede i segmenter	15
2.2	Manuel klasse: Fald beskæftigelse i perioden 1996 til 2009	18
2.3	Manuel lavere klassefraktion: fordeling af mobilitet på ISCED færdighedsniveauer	26
2.4	Manuel lavere klassefraktion: fordeling af mobilitet på ISCED færdighedsniveauer	26

Kapitel 1

Indledning

Dette speciale er en undersøgelse af hvorvidt arbejdsmarkedet er delt op i forskellige delmarkeder, og hvilken konsekvens, det har for beskæftigelsesmuligheder for personer på forskellige delmarkeder.

Afhandlingens formål er at kortlægge det danske arbejdsmarkedets struktur, baseret på en datadreven netværksmodel, der ser mobilitet mellem jobs som en netværksstruktur, hvor mobilitet mellem visse typer jobs er større end mellem andre.

Jeg betragter arbejdsmarkedet først og fremmest som en social struktur, der *også* fungerer ved markedslignende mekanismer, og ikke som et marked, der er reguleret ved sociale mekanismer. Dette er mit udgangspunkt, og det er ikke mit formål at spille bold op imod den gængse neoklassiske økonomiske skole, der benytter den sidstnævnte tilgang. I stedet vil jeg benytte skolen af arbejdsmarkedssegmenteringsteorier, der ser arbejdsmarkedet som kendetegnet primært ved *opdeling* fremfor *enshed* (Boje 1986, s. 174).

Første del af min empiriske analyse handler om at undersøge, hvorvidt jobmobiliteten i Danmark understøtter en sådan antagelse, og hvordan den er krystalliseret i den omtalte tidsperiode.

Teorier med blik for segmenteringsprocesser på arbejdsmarkedet har en række forskellige indfaldsvinkler: det, der primært binder dem sammen, er ideen om at arbejdsmarkedet mere er karakteriseret ved *opdeling* end af *enshed*, hvilket ellers ville være det basale præmis i neoklassisk økonomisk teori. Dette speciale læner sig op af Thomas Bojes udformning af dette præmis (ibid., s. 174).

For at forstå arbejdsmarkedets segmentering/opdeling, vil jeg trække på moderne klasse-teori, særligt Daniel Oesch's videreudvikling af John Goldthorpes klassiske EGP-klasseskema. Fokus for Oesch og de andre, jeg trækker på, er klasse forstået som "*a minimal work hypothesis in which class is simply referred to as as a proxy for similarity in position within the occupational system*" (Oesch 2006, s. 13). Dette er også mit udgangspunkt, mit empiriske materiale er netop skabt på baggrund af DISCO nomenklaturet fra Danmarks Statistik, der har meget detaljerede oplysninger på erhvervsbeskæftigelsen for (stort set) alle i Danmark,

år for år.

Oesch mener at klassestrukturen har ændret sig væsentligt, med kvindernes indtog på arbejdsmarkedet, servicesektorens eksplosive vækst, en større offentlig sektor. Dette påviser han i 4 andre vesteuropæiske lande, og jeg vil ved hjælp af hans klasseskema se, om det kan forklare nogle af de komplicerede mønstre i arbejdsmarkedets mobilitetsstruktur, som mit netværksdata kortlægger.

Mit empiriske data har samtidig den fordel, at det ikke er drevet af en teoretisk *a priori* inddeling af arbejdsmarkedet. Jeg har bestræbt mig overmåde meget på at tilgå arbejdsmarkedets indretning i delmarkeder så objektivt som det har været mig muligt, og se på, hvilken struktur der træder frem. Det er meget interessant at se på, hvordan denne struktur er i overensstemmelse med eller afviger fra sociologisk teori om grupperinger på arbejdsmarkedet i form af (moderne) bud på klasser og klassefraktioner. Der er mig bekendt ikke lavet forskning i mobilitet på arbejdsmarkedet, eller hvad det siger om klassestrukturen i samfundet, der benytter beskæftigelses kategorier så tæt på det arbejde, som mennesker rent faktisk har. Dette inkluderer sociologen David Grusky, den fremmeste fortaler for jobnære "mikroklasser", samt Jonas Toubøl og Anton Grau Larsen, hvis metode jeg benytter. De nævnte forskere er interesserede i at starte "fra bunden", for at se på hvilken lokal strukturation, der finder sted, og hvordan disse hænger sammen med andre bud på klassifikationsskemaer, der ikke benytter sig af, eller har haft mulighed for, samme professionsnære tilgang.

Jeg er enig i, at dette er en interessant mulighed, som den moderne "big data"-verden giver mulighed for, og registerdata fra Danmarks Statistik giver en unik mulighed for et sådant blik på arbejdsmarkedet, og hvilke "nærheder i position på arbejdsmarkedet", som dette giver mulighed for. Selvom jeg benytter samme metode samt råvariable som Grau Larsen og Toubøl, og har samme interesse i det professionsnære som Grusky, adskiller jeg dog ved det detaljeniveau, hvormed jeg kigger på arbejdsmarkedet: Både Grusky 2012 og Toubøl og Larsen 2017 benytter sig af omtrent 100-125 beskæftigelses kategorier, mens jeg opererer med 273 beskæftigelses kategorier, eller mellem 2 1/2 og 3 gange så mange. Det var et mål for mig at komme så tæt på konkrete jobs, som mit datamateriale samt netværksmetoden tillod.

Det betyder naturligvis ikke, at et mere detaljeret niveau i form af flere kategorier *i sig selv* har en værdi. Det, der har en værdi, er at *at finde ud af*, om det har en værdi. Det er heller ikke sådan, at jeg vægter min samt Toubøl og Larsens primært empiriske klassifikationsmodel *højere*, end en primært teoridreven¹ ditto. Jeg abonnerer ikke på, hvad David

¹ Skønt Grusky har det tilfælles med Toubøl og Larsen samt mig selv, at han vil undersøge i sin Giddens/Durkheimsk inspirerede termer kalder "lokal strukturation" (Grusky og Weeden 2001, s. 207), adskiller

Grusky kalder for en "*technicist vision*" (Grusky og Weeden 2001, 215: fodnote 5), altså forestillingen om at en rent teknisk klassifikation af menneskeligt arbejdstyper overhovedet er mulig. Dette forsøg med et hidtil uset detaljeniveau, skal snarere ses som et eksplorativt projekt, hvis værdi ikke kan etableres på forhånd.

Hvis jeg i væsentlige henseender blot bekræfter de eksisterende klasseskemaer, ville jeg betragte det som en stor succes. De 273 erhvervskategorier, grupperet i 47 klynger ud fra deres mobilitet, som jeg arbejder med, er til mange formål i praksis ikke mulige at benytte sig af. Ikke mindst i surveydata. Det ville derfor være betryggende at vide, at større, mere praktiske kategorier, fangede de væsentlige aspekter af et position på arbejdsmarkedet.

Mit mål med afhandlingen bliver tre ting:

- Kortlægge jobmobiliteten på det danske arbejdsmarked
- Vurdere betydningen af denne for arbejdsmarkedets struktur og eventuelle mobilitetsbarrierer på arbejdsmarkedet
- Fremhæve de sociale logikker, der gør sig gældende gennem menneskers stilling i den samfundsmæssige produktion i starten af det 21. århundrede
- Sammenligne denne med tre moderne klasseteorier og se på hvorledes denne data-drevne mobilitetsstruktur understøtter eller afviser disse teoretiske klassemodeller

1.1 Problemformulering

Det teoretiske udgangspunkt for afhandlingen er arbejdsmarkedssegmenteringsteorierne, sammen med moderne empirisk klasseforskning.

Arbejdsmarkedssegmenteringsteorierne blev udviklet i 1970'erne, men er kun i begrænset omfang er blevet benyttet de sidste 20 år. Heri ses arbejdsmarkedets delmarkeder som *segmenter*, der operer delvist eller helt uafhængigt af hinanden. Denne tænkning trækker i forvejen eksplicit eller mere implicit på ideen om økonomiske klasser, og der er derfor ikke de store modsætninger mellem disse teoriretninger indenfor samfundsvidenskaben.

Efter min afsøgning af delmarkeder og delmarkedernes udformning, vil jeg se på hvordan Daniel Oesch's 16-klasses klasseskema, samt hans empiri fra andre lande med dette skema, kan ses i det danske arbejdsmarked.

Min problemformulering er følgende:

han sig på en række andre væsentlige punkter, det er grunden til jeg ikke nævner ham i denne sammenhæng.

Problemformulering

Findes der segmenter på det danske arbejdsmarked? Kan disse forstås ud fra nyere klasseteori, der empirisk har vist forandringer i klassestrukturen fra en primært manuelt betonet beskæftigelsesstruktur til en ny, servicebaseret beskæftigelsesstruktur? Hvad er konsekvenser af dette?

Det vil jeg undersøge med følgende forskningsspørgsmål:

Forskningsspørgsmål**1.**

Er der en opdeling af arbejdsmarkedet for arbejdstagere i delmarkeder, hvor mobilitet indenfor delmarkederne er hyppig, og mellem delmarkederne sjælden?

2.

Kan klasseteori belyse denne segmentering?

3.

Hvad er konsekvensen af klassesammensætningen for mobilitet på jobmarkedet, og har den ændret sig over tid?

Jeg vil nu gennemgå forskningsspørgsmålene mere detaljeret.

1.1.1 Forskningsspørgsmål 1:

Er der en opdeling af arbejdsmarkedet for arbejdstagere i delmarkeder, hvor mobilitet indenfor delmarkederne er hyppig, og mellem delmarkederne sjælden?

Den danske sociolog Thomas Boje beskæftigede sig indgående med arbejdsmarkedssegmenteringsteori i midten af 1980'erne. I sin skitsering af et arbejdsprogram for en dansk empirisk undersøgelse af arbejdsmarkedet i denne periode, er hans første kriterie for segmenteringens eksistens, at man må påvise, at arbejdsmarkedet er delt op i delmarkeder, med begrænset mobilitet mellem de enkelte delmarkeder. Det betyder, at der i mellem visse typer jobs forekommer hyppige skift, og andre jobtyper, hvor der sjældent, eller aldrig, observeres skifte fra det ene til det andet.

Det er denne afhandlings formål at benytte en sådan tilgang, for at vurdere om den kan belyse arbejdsmarkedets struktur.

Indenfor arbejdsmarkedssegmenteringsteorierne har man, særligt i USA, beskæftiget sig med teorien om det *todelte arbejdsmarked*. Det vil arbejdsmarkedet opdelt i to overordnede delmarkeder, hvor de to primære indeholder faste stillinger med tryghed i ansættelse og favorable lønninger og gode arbejdsvilkår, hvorimod det sekundære delmarked består af midlertidige ansættelser til lavere lønninger og dårligere arbejdsvilkår (Piore 1980). Senere har segmenteringsteoretikere som Gordon, Edwards og Reich opdelt det primære segment i to, da det ifølge dem både indeholder et *overordnet* og et *underordnet* segment, der groft sagt svarer til en distinktion mellem management og arbejder, indenfor store firmaer med veletablerede karrieremuligheder og sikre ansættelsesvilkår, også for arbejderne (Gordon m.fl. 1982, s. 202).

Boje karakteriserer denne opdeling som et amerikansk fænomen, da en række institutionelle forhold samt en produktionsstruktur, med relativt få, meget store virksomheder, ikke findes i Danmark. Dette understreger behovet for en analyse af hvilke danske delmarkeder, der findes. Bojes tentative undersøgelser viser at det danske arbejdsmarked består af langt flere delmarkeder, blandt andet på grund af kollektive overenskomster, sikring af arbejdsløshedsunderstøttelse, samt den langt større rolle, små og mellemstore firmaer spiller, hvilket skaber en helt anden strukturering af arbejdsmarkedet (Boje 1985, s. 36)

I Danmark er en nyere kortlægning af arbejdsmarkedets delmarkeder allerede påbegyndt, ligeledes med udgangspunkt i arbejdsmarkedssegmenteringsteorien, af førnævnte Toubøl og Grau Larsen 2013, ved brug af social netværksanalyse.

Denne afhandling benytter sig af en af Toubøl og Grau Larsen nyligt udviklede metode til at finde klikker i et socialt netværk, til at finde segmenter i det danske arbejdsmarked, baseret på mobilitet, for at undersøge arbejdsmarkedets opdeling, omend som nævnt ikke på samme detaljeniveau. Med mine to næste forskningsspørgsmål bevæger jeg mig desuden videre, da jeg vil se på, hvordan denne opdeling hænger sammen med klassestrukturen i det danske samfund.

1.1.2 Forskningsspørgsmål 2:

Kan klasseteori belyse denne segmentering?

Moderne klasseteori, som den kommer til udtryk hos Daniel Oesch og John Goldthorpe, mener jeg har frugtbare teoretiske såvel som empiriske indsigter i, hvad man kan kalde den *over-tid* segmenterede arbejdsmarkedsstruktur.

Disse to klasseteoretikers klassedefinitioner forholder sig udelukkende til arbejdsmarkedet, og handler eksplicit om at en minimalistisk definition af *økonomiske* klasser, til forskel fra et bredere social klassebegreb, som vi ser det hos den engelske sociolog Mike Savage 2013, eller Bourdieus 1986, for de fleste velkendte, multidimensionelle klassebegreb.

Hos Oesch og Goldthorpe benyttes "*a few, well-defined concepts*" (Goldthorpe og Marshall 1992, s. 382), skræddersyet at forstå nogle centrale eksistensvilkår på arbejdsmarkedet.

En årsag til Oesch og Goldthorpes anvendelig sammenligningen i min kortlægning af arbejdsmarkedet, er deres fokus på *økonomiske* klasse, fremfor det mere vidtløftige begreb *social* klasse.

Jeg vil undersøge denne sammenhæng, og se hvordan forholdet mellem klasser, klassefraktioner og segmenter er.

1.1.3 Forskningsspørgsmål 3:

Hvad er konsekvensen af klassesammensætningen for mobilitet på jobmarkedet, og har den ændret sig over tid?

ikke nok at påvise høj intern mobilitet for at kunne påstå at der er tale om et selvstændigt segment. Det skal være muligt at påvise forskelle i de sociale processer, som findes i delmarkedet i forhold til andre delmarkeder. Et delmarked, hvor forskellen i mobilitet primært skyldes faglige eller geografiske forskelle, men andre væsentlige sociale processer ellers er ens, kan ikke karakteriseres som et segment (Boje 1985, s. 41). Det er bare et delmarked, da allokeringen af arbejdskraft i væsentligt grad sker uden (determinerende) sociale stratifikationsmekanismer. Hvis eksempelvis løndannelse og kønsforskelle viser sig tydeligt mellem to ellers sammenlignelige delmarkeder, kan man begynde at tale om segmenter i Bojes forstand. Sammenlignelige skal her forstås som, at uddannelseslængde og

Sociale processer er et noget abstrakt begreb for den praksis, hvori livet på arbejdsmarkedet udspiller sig for den enkelte lønmodtager. Det teoretiske indhold, samt naturligvis empiriske målbarhed, vil blive udpenslet efterfølgende, her skal blot nævnes to kortfattede perspektiver på sådanne processer.

Frank Parkin definerede i slut 60'erne begrebet *social lukning* som en måde at forstå opdeling mellem sociale grupper, baseret på forhåndenværende distinktionskriterier i et samfund. Begrebet bruges her til at definere de processer, hvorpå forskellige faggrupper sørger for at beskytte egne privilegier, på en sådan vis at det ekskluderer andre, og hæmmer mobiliteten ud fra andre hensyn end (åbenlyst) faglig eller uddannelsesmæssige (Parkin 1994).

1.2 Fremgangsmåde

Del I omhandler teori, og består af to kapitler. I det første gennemgår jeg arbejdsmarkeds-segmenteringsteori, og i det andet de føromtalte nyere klasseteorier. Fokus er på deres applicering i mit empiriske arbejde.

Del II omhandler metode, og består af to kapitler. Det første redegør for metoden, som er social netværksanalyse, og den specifikke algoritme, udviklet til programmet R, som er lavet af Toubøl og Larsen. Det andet kapitel redegør for datamaterialet og de afgørende variable i skabelsen af dette.

Del III er analysen, og består af tre kapitler. Her (skriv videre blah blah)

Del IV er konklusionen, diskussionen og perspektiveringen.

Del I

Delen med Teorien

Del II

Delen med Metoden

Del III

Delen med Analysen

Kapitel 2

Delanalyse 3:

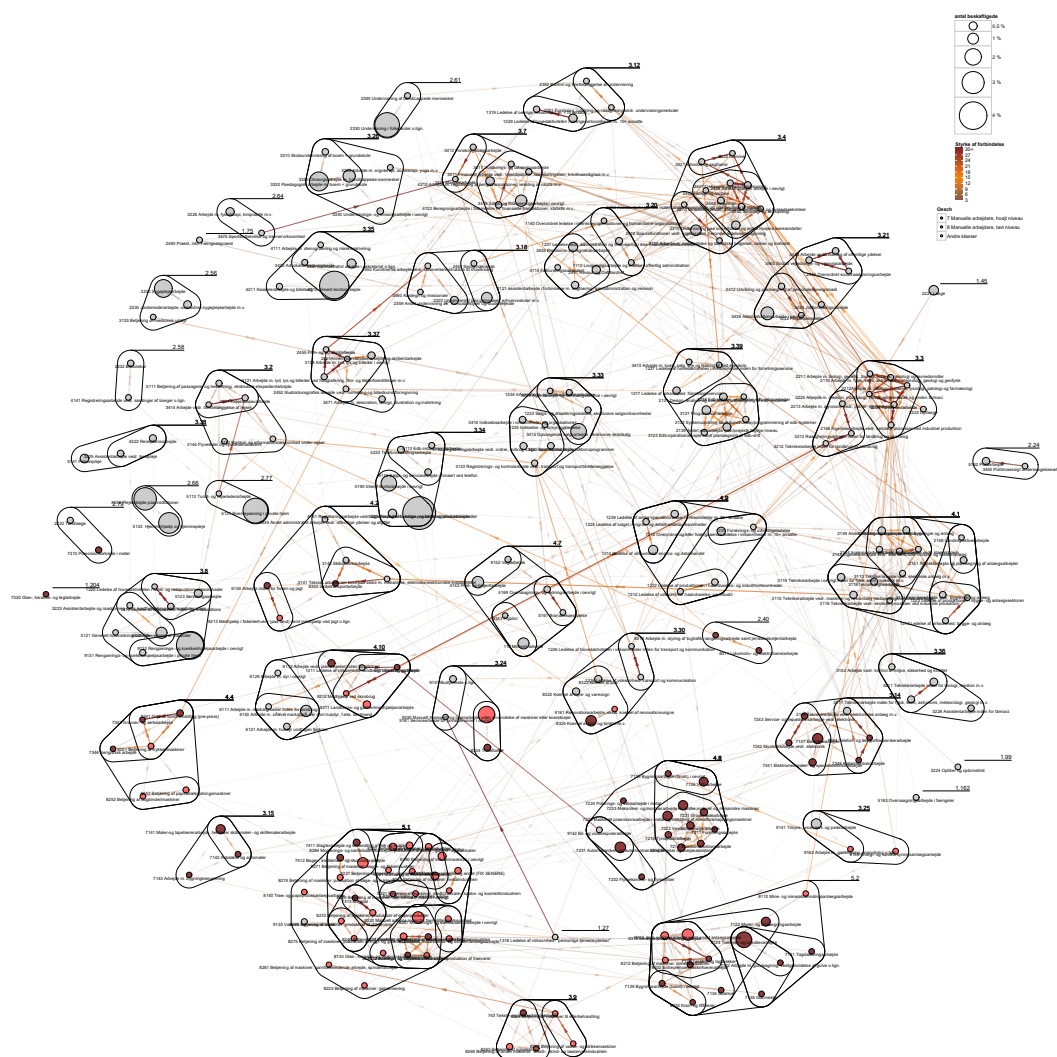
2.1 Den manuelle klasses sammensætning

Forskningspørgsmål 2

Hvad er konsekvensen af klassesammensætningen for mobilitet på jobmarkedet, og har den ændret sig over tid?

Ved hjælp af kortet kan vi se, at Oesch's definition af den manuelle arbejderklasses mobilitetsmønstre i høj grad stemmer overens med mobilitetsmønstre, der bekræfter denne klasses barrierer i forhold til andre klasser: Dette gælder både i forhold til dens højere og lavere klassefraktion. Indenfor denne skelnen mellem to klassefraktioner, ser vi dog klassen delt op i segmenter, vis genstandsfelt i høj grad er afgrænset af færdigheder indenfor en specifik form for produktion. Det er denne, noget kompakte formulering, jeg nu vil uddybe for læseren. I figur 2.1 er den manuelle arbejderklasse i Oesch skema fremhævet.

Figur 2.1: Den manuelle arbejderklasse i Oesch klasseskema (rød) overfor de andre klasser (grå).

Langt de fleste af de erhvervsgrupper, der i Oesch's klasseskema er kategoriseret som manuelle arbejdere, er i samme segmenter. Det ses også, at klassefraktionerne *højere* og *lavere* manuelt arbejde formår at indfange de permeabilitetsbarrierer, jeg tidligere har argumenteret for som centrale aspekter af hvad klasse er. Det er denne afhandlings unikke kombination af data på populationsniveau og en nyskabende netværksorienteret tilgang, der gør det muligt at undersøge dette aspekt af klasse. Det er derfor ganske spændende - og

betryggende! at Oesch' klasseskema rent faktisk formår at ramme rimelig fornuftigt.

Der er imidlertid undtagelser, der kan deles op i tre tendenser. De første to er generelle for de fleste klasser, mens den sidste er specifik for manuelle arbejderes mobilitet.

Den første tendens omhandler de to, ganske vist manuelle, men højt specialiserede erhvervsgrupper 732: Glas-, keramik- og teglarbejde og 731: Præcisionsarbejde i metal. Disse to har en høj intern mobilitet på over 80 %, og lader til at indfange en mesterlære-tradition, der fungerer effektivt som social lukningsmekanisme.

Dette kan forekomme som en underordnet pointe, men er alligevel en trend, der er ikke specifikt for den manuelle arbejderklasse, og derfor er værd at lægge mærke til, for at forstå mobilitet og faglige strategier generelt. Det ses indenfor de fleste klasser, eller, i en *teknicistisk* optik, indenfor hovedgrupperne i Disco-nomenklaturet: Enkelte erhvervsgrupper, - typisk erhvervsgrupper der kun indeholder *en enkelt* profession - formår at fungere som selvstændige delmarkeder.

Frank Parkin beskriver denne strategi som en strategi for at hæve egen markedsværdi, at erhvervet så at sige sørger for at have kontrol over egen arbejdskraft, og derved sikrer sig bedre vilkår og muligvis højere status end andre erhverv: "*Professionalization itself may be understood as a strategy designed, amongst other things, to limit and control the supply of entrants to an occupation in order to safeguard or enhance its marked value*" (Parkin 1979, s. 54). Dette er ikke helt retvisende indenfor de to omtalte erhverv i den manuelle arbejderklasse, hvilket Parkin også skelner imellem. Professionelisering, e.g. adgangsgivende eksamener o.lign., er forskelligt alt efter om det sker som *udbytende* lukning, som indenfor højt bolige erhvervsgrupper såsom læger, eller om det er fagforeningsstrategier, hvis mål er at beskytte deres medlemmer mod udbytning. Forskellen er at det bevidste mål, i fagforeninger af den type Parkin mener, ikke har ævret at reducere de materielle muligheder for andre i arbejdsstyrken (ibid., s. 57).

Den anden tendens handler om arbejdets genstandsfelt: *Hvad* man arbejder *med* er en betydningsfuld mekanisme i skabelsen af segmenter, og det ser ud til at komme an på genstandsfeltets relative størrelse i beskæftigelsesstrukturen, hvorvidt et sådan genstandsfelt dækker flere klasser eller ej¹.

Hvad jeg mener kan bedst illustreres med et eksempel. Segment 4.10: Landbrug, lavere og segment 4.2: Skibsdrift har begge en blandet klassesammensætning, og her er det henholdsvis landbrug og skibsdrift, der er arbejdets genstandsfeltet. 4.10: Landbrug, lavere indeholder 2,4 % af arbejdsstyrken og 4.2: Skibsdrift inde-

¹ Ikke dermed sagt noget om deres størrelse i økonomien som sådan: Her spille landbruget en større rolle end dets relative andel af beskæftigede antyder. Det samme gælder skibsdrift, hvor Mærsk A/S næppe kan siges at være ubetydelig.

holder 0,5 %. Disse segmenters arbejdsgenstandsfelt dækker en hel type af produktion, henholdsvis landbrug og skibsdrift. Fordi disse typer af produktion fylder så lidt i den overordnede samfundsmæssige produktion, er en lang række forskellige arbejdsfunktioner, på tværs af klasser, i samme segment. Det gør skift på tværs af klasse "*let og typisk*", hvilket ikke er tilfældet i genstandsfelter, hvor arbejdsdeling er langt mere specialiseret. Det ser vi tydeligt i de manuelle segmenter, hvis genstandsfelter rangerer fra fabriksarbejde i 5.1: industriproduktion: Betjening af maskiner og samlebåndsarbejde, til håndværksklynger som og . De steder, hvor en stringent seriel opdeling af arbejdsprocesserne ikke mulig, ser ud til at være de steder, "*hvor klasser mødes*". Dette er netop et aspekt af arbejdskontrakten, som Goldthorpe lægger vægt på.

En anden, mere gængs måde at omtale forskellige typer af produktion på, kunne være *sektorer i økonomien*. Det er tydeligt, at en sektor-baseret at en sektor-baseret tilgang også har en del at sige om mobiliteten på arbejdsmarkedet, og kunne være en nemmere måde end Moneca, hvorpå man kan tage højde for de i realiteten segment-baserede opdelinger af arbejdsmarkedet. (vend tilbage til det her #todo)

Den tredje tendens er er de segmenter, hvor manuelle erhvervsgrupper befinder sig sammen med erhvervsgrupper fra andre klasser, typisk serviceklassens lavere fraktion. Dette er hvad man kunne klassens grænsetilfælde, og fungerer samtidig som de porte til andre typer af jobs, hvortil den manuelle klasse bevæger sig hen. Det relaterer sig med en vis sandsynlighed til den omstrukturering af beskæftigelsesstrukturen, som jeg beskrev i afsnit ???. De manuelle erhvervsgrupper, der her er i segment med andre klasser, er den manuelle klasses *transporterhverv*, og findes i 3.24: Varetransport: Truckførere, budtjeneste samt anden manuel varetransport og 3.30: Vare- og mennesketransport Taxa, bus, last- rennovation- og tankbil samt ledelse af transportvirksomhed, sammen med de ligeledes transport-relaterede erhvervsgrupper fra Oesch serviceklasse. For at fortælle denne historie, skal vi se på ændringen i antallet af beskæftigede indenfor segmenterne over tid i perioden, det vender jeg tilbage til i næste afsnit, på side ??.

2.1.1 Fordeling af beskæftigede i den manuelle klasses segmenter

Så vidt undtagelserne. De fleste manuelle erhvervsgrupper befinder sig i samme segmenter. Alt i alt findes der 3 segmenter, der primært eller udelukkende består af lavt manuelt arbejde, 5 segmenter og én erhvervsgruppe, der primært eller udelukkende består af højt manuelt arbejde. Og 5 segmenter, hvori de manuelle jobs er blandet med andre klassekategorier, hovedsageligt fra serviceklassen.

Segmenterne følger i det store og det hele Oesch distinktion mellem den højere og lavere

fraktion af klassen. Et overblik over de forskellige segmenter, kategoriseret ud fra hvorvidt de består af at højere, lavere eller et blandet klassemiks, ses i tabel 2.1.

Tabel 2.1: Fordeling af beskæftigede for den manuelle klasses segmenter

Klasse	Andel beskæftigede	Kumulativ andel	Antal segmenter	Andel segmenter	Antal erhvervsgrupper	Andel erhvervsgrupper
Manuelle arbejdere, højt niveau	13%	13%	6	13%	41	15%
Manuelle arbejdere, lavt niveau	8%	20%	3	6%	39	14%
Manuelle arbejdere, højt/lavt miks	1%	21%	1	2%	6	2%
Manuelle arbejdere og andre klasser	8%	28%	5	11%	27	10%
Andre klasser	72%	100%	32	68%	160	59%
I alt	100%		47	100%	273	100%

Her ser vi hvorledes den manuelle del af arbejderklassen er delt op, hvis vores udgangspunkt er dens segmentering i delmarkeder og deres klasse. Den højere fagspecialisering, der findes i den manuelle klasses højere del, er en udmærket forklaring på, at denne klassefraktion består af flere segmenter end den lavere gør det. De indeholder omtrent samme antal erhvervsgrupper, men den lavere klassefraktion grupperer sig i halvt så mange segmenter som den højere. Det kan ikke forklares udelukkende ved at den højere manuelle fraktion beskæftiger 5 % flere end den lavere manuelle fraktion. At erhvervsgrupperne grupperer sig sådan viser at det er nemmere at skifte job indenfor den lavere fraktion, hvilket ikke kun er en fordel: Det betyder også, at den enkelte person er nemmere at erstatte med en anden.

Om de dele af arbejderklassen, der befinder sig i andre segmenter, bør inddrages, er et åbent spørgsmål. Mere om det senere, i første omgang vælger jeg at definere den manuelle klasse som bestående udelukkende af de segmenter, der består af klassens erhvervsgrupper. Dette mener jeg er formålstjenestligt, da de miksede segmenter, som jeg har været inde på, kan ansues på forskellig vis:

1. Tilhører den manuelle klasse, men er indlejret i afgrænsede produktionsenheder, vis specialiserede genstandsfelt giver dem kompetencer, hvori integration med andre klasser er mulig
2. Erhvervsgrupper, der befinder sig i klassens grænseområde²
3. Tilhører ikke den manuelle klasse, dvs. forkert klassificeret i Oesch's skema

Det vil jeg foreløbigt lade ligge, og arbejde videre med denne definition af den manuelle klasse: *erhvervsgrupper der udelukkende befinder sig i segmenter med andre manuelle erhvervsgrupper*. Her bruger jeg Oesch's klassifikationsskema, som jeg kan konstatere har en udmærket overensstemmelse med mine segmentdannelser, men modificeret ud fra den empiriske gruppedannelse, jeg kan observere.

² Som Bourdieu siger i *Refleksiv sociologi*: (find citat, det med klasser er som der hvor flammen stopper ved ilden #todo)

Klasse er, i det mindste for den manuelle klasses vedkommende, ikke en klasse "på papir", som Bourdieu advarer imod teoretiske klassekonstruktioner. Det er vigtigt at påvise at en sådan har en realitet i handlingsmønstre, så det ikke kun udtrykker en *sandsynlig* gruppering, men en *faktisk observerbar* gruppering (Bourdieu 1987, s. 7). Det er netop, hvad jeg dermed har påvist i de menneskers jobmobilitetsmønstre, som har en fælles, fysisk manuel arbejdsform. Hvis du er i de manuelle segmenter, så er der en god mulighed for, at det er der, du bliver: Det er de mennesker, du omgås med 8 timer om dagen 5 dage om ugen de fleste år årests måneder, og det er de lønninger, arbejdsforhold og pensionstyper, der findes indenfor den type arbejde, som former dine muligheder. Uden dermed sagt, at de deler *andet* end dette, vil jeg alligevel mene, det er ret meget at dele.

Jeg kan altså bekræftige samt justere Oesch klasseinddeling, hvilket jeg vil mene er et værdifuldt bidrag til at validere klasse som nyttig konstruktion. Men hvad betyder det så for arbejdsmarkedets funktionsmåde, og disse menneskers muligheder?

Som jeg viste i afsnit ??, er tendensen i Danmark såvel som i andre vesteuropæiske lande, at andel af manuelt beskæftigede svinder ind, mens servicearbejdet stiger. Dette var imidlertid ud fra Oesch's a priori klasseskema, der er designet til at dække alle moderne, vestlige lande.

Jeg vil nu se på, hvordan mit udgangspunkt i mobilitetsmønstre kan bruges. Jeg vil mene, at et sådant udgangspunkt gør det muligt at se nærmere på hvilke trends, der er at spore i klasseudviklingen, og det er udviklingen i klassesammensætningen over tid, jeg nu vil gennemgå.

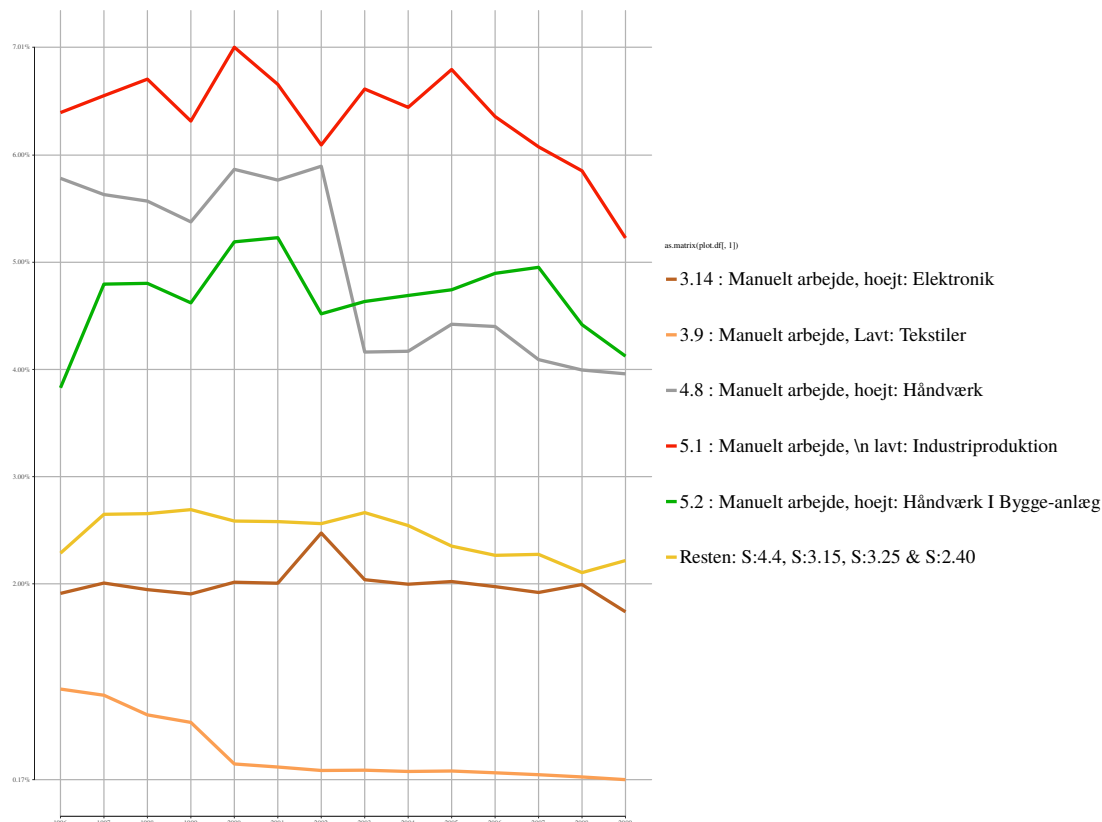
En forfaldshistorie? - den manuelle klasses *diminutering* (dumt ord find bedre #todo)

I kapitel ??, figur ?? på side ?? påviste jeg, hvordan Danmark følger samme overordnede mønster i beskæftigelsesstrukturen som de andre vesteuropæiske lande, som Oesch undersøger: Den manuelle arbejderklasse skrumper, mens serviceklassen øges. Nu har jeg så påvist påvist, at Oesch klasseskema i meget høj, nærmest perfekt, grad lever op til denne afhandlings *raison d'être*, mobilitetsbarrierer på arbejdsmarkedet. Dermed er det trivielt at konstatere, at de segmenter, klassen består af, *også* falder. Det er dog mindre trivielt, og i høj grad *også* denne afhandlings *raison d'être*, hvis jeg kan sige det uden at misbruge den vending, at de konkrete beskæftigelser, som klassen består af, ikke nødvendigvis følger samme trend. At se på segmenter som jeg gør her, kan netop, i modsætning til ren klasse-teori, være med til at give konkret forståelse af de erhverv, folk rent faktisk lever deres liv i. På et policy-plan er det meget konkret anvendeligt, at forstå hvordan man kan håndtere de

2.1. Den manuelle klasses sammensætning

delmarkeder, hvori flaskehalsproblemer opstår. I figur 2.2 ser vi udviklingen i den manuelle arbejderklasses segmenter over tid.

Figur 2.2: De manuelle arbejdersegmenter, udvikling i andel beskæftigede i perioden 1994-2009. Segmenter med < 1 % beskæftigede er summeret til én gruppe, af overskueligheds-hensyn.

Vi lærer to ting ved at se på segmenterne. Det første er at det er 3 segmenter, der er drivkraften i tendensen til det støtte fald i manuelle jobs gennem midt-90'erne og 00'erne. To af dem ikke bare den manuelle klasses største segmenter, men hele arbejdsmarkedets største segmenter, 5.1: industriproduktion: Betjening af maskiner og samlebåndsarbejde og 4.8: Håndværk generelt: VVS, mekaniker, smed m.m..

I tabel 2.2 ser vi forskellen fra 1996 til 2009, og det er en dramatisk udvikling: 1/5 af arbejdspladserne er forsvundet. Håndværkssegmentet og industriarbejderne er hårdt ramt. I procentvist fald er tekstilarbejderne nærmest forsvundet fra det danske produktionslandkort,

2.1. Den manuelle klasses sammensætning

omend det ser ud til, med figur 2.2 in mente, at det er en udvikling der starter et stykke tid før 1996, og ser ud til at nå sit lavpunkt omkring år 2000.

Tabel 2.2: Faldet i beskæftigelse for den manuelle klasse, fordelt på segmenter, arrangeret efter andel af alle beskæftigede

Segment	Beskæftigede 1996	Beskæftigede 2009	forskel	forskel i andel
4.8 : Manuelt arbejde, højt: Håndværk	5,8%	4,0%	-1,8%	-31,5%
5.1 : Manuelt arbejde, lavt: Industriproduktion	6,4%	5,2%	-1,2%	-18,3%
3.9 : Manuelt arbejde, Lavt: Tekstiler	1,0%	0,2%	-0,9%	-83,4%
3.14 : Manuelt arbejde, højt: Elektronik	1,9%	1,7%	-0,2%	-8,9%
Resten: S:4.4, S:3.15, S:3.25 & S:2.40	2,3%	2,2%	-0,1%	-2,6%
5.2 : Manuelt arbejde, højt: Håndværk I Bygge-anlæg	3,8%	4,1%	0,3%	7,6%
I alt	21,2%	17,4%	-3,8%	-21,7%

forklar tabellen her #todo

Det er tydeligt, at det særligt det traditionelle fabriksarbejde i segment 5.1: industriproduktion: Betjening af maskiner og samlebåndsarbejde og håndværkerfagene i segment 4.8: Håndværk generelt: VVS, mekaniker, smed m.m. er faldet betragteligt i perioden. Bygge-anlægssektoren oplever en svag stigning i andelen af beskæftigede. Men taget i betragtning af, at vores slutår er 2009, det første hele år efter finanskrisens start i 3. kvartal 2008, er det højest sandsynligt, at dette segment i en lignende opgørelse fra 2010 ville følge samme trend som de andre store manuelle klassesegmenter.

Man kan diskutere, om dette segment egentligt hører til i den manuelle arbejderklasse. Dette vil jeg gemme til senere, men foreløbigt konstatere, der er noget om snakken, når vi taler om et tilbagetog for den traditionelle arbejderklasse.

Dette speciale skal ikke afklare dette spørgsmål. Men selvom østeuropæisk arbejdskraft måske-måske ikke er en vigtig faktor i faldet i antallet af jobs i segmentet. Så er den bekymring, disse lønmodtagere har haft om deres jobsikkerhed, ikke været ubegrundet.

Jeg tolker dette som et eksempel på, at en bestemt klasseposition giver visse erfaringer, der kan have en politisk effekt: Dette speciale ser ikke på årsagerne til denne udvikling: Uanset om det er reelt er østeuropæisk arbejdskraft, muliggjort gennem EU, der spiller en en rolle her, eller om det er industriproduktionens udskibning til Kina, så er det vigtige her, i min optik, at dette er en genkendelig kobling, der kunne tyde på, at det måske ikke er irrationelt endda, at de lavtuddannede frygter globaliseringen, og ønsker sig tilbage til nationalstaten fra midten af det 20. århundrede. (okay måske lidt for hurtig på aftrækkeren, skal have mere tid? Måske i perspektivering istedet? #todo)

På baggrund af de refererede statikker og undersøgelser, mener jeg, at Moneca netop her viser at ved at se på mobilitetsklynger, som disse segmenter er udtryk for, ser vi, hvordan bestemte klassefraktioner har en fælles social oplevelse, indenfor deres type job, og dette gør

2.1. Den manuelle klasses sammensætning

dem, som vi kan se i undersøgelserne, mere tilbøjelige til at følge en bestemt klassehandlen, der ikke behøver være *kollektiv refleksiv*. (forklar bedre eller slet #todo)

2.2 Hvor går den manuelle klasse hen?

Foruden selve etableringen af segmenter, er en netværksanalytisk metode som Moneca oplagt til at se på, er hvilke mobilitetskanaler, der så findes mellem arbejdsmarkedets segmenter. først vil jeg... blah blah derefter vil jeg... blah blah og til sidst vil jeg... sove!

2.2.1 Overblik over den manuelle classes bevægelser

I figur 2.3 og 2.4 ses de ti erhvervsgrupper, hvor lønmodtagere fra henholdsvis den manuelle classes højere og lavere fraktion hyppigst går til.

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor i

Den højere manuelle classes udadgående mobilitet

Figur 2.3 er et varmekort: En frekvenstabel eller krydstabel, hvor cellernes farve angiver deres værdi. For at enkelte meget høje værdier ikke skal forhindre aflæsningen af forskelle mellem de værdier, de fleste celler indeholder, er der sat en max-værdi for skalaen, som kan aflæses til højre. I selve cellen står dens præcise værdi.

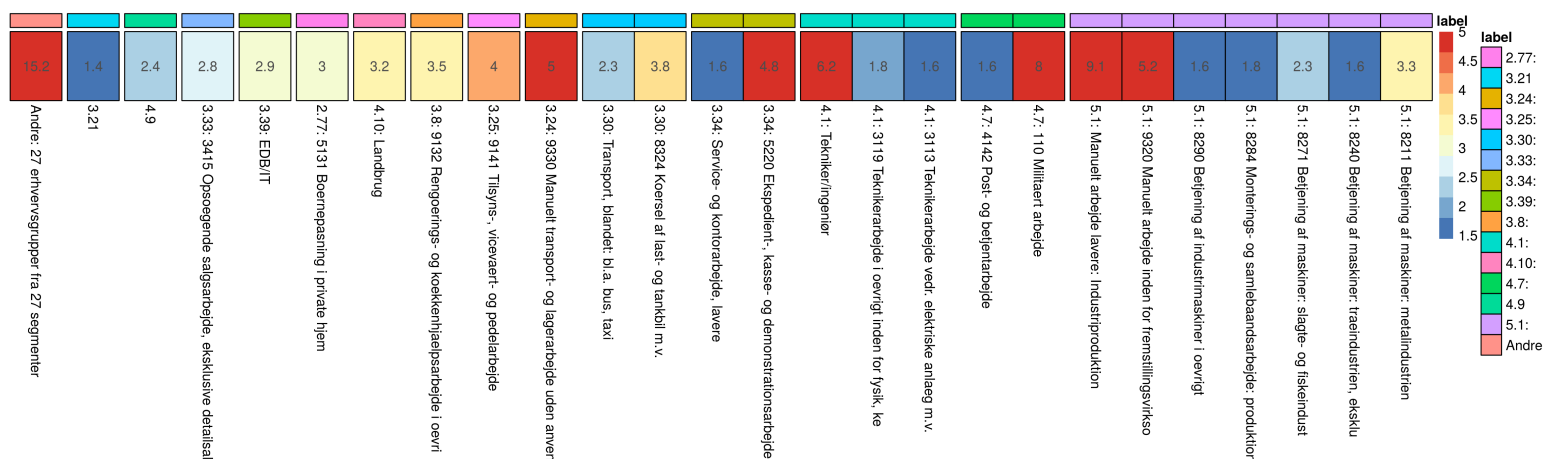
Dette varmekort viser andelen af mobilitet fra segmenter af den højere del af klassen til andre segmenter, inklusiv den lavere fraktion af samme. Hver celle er enten en erhvervsgruppe, et segment eller *de resterende erhvervsgrupper i et segment*.

Det skal forstås sådan, at tabellen er produceret, så alle erhvervsgrupper, der selvstændigt modtager over 750 skift fra klassefraktionen, får en selvstændig plads i tabellen. Derefter er de resterende erhvervsgrupper summeret indenfor deres segment. Hvis et segment nu kan mønstre over 750 skift, får segmentet en plads i tabellen. Hvis det ikke kan, ender det i den sidste celle til venstre. Det betyder også, at hvis en enkelt erhvervsgruppe indenfor en eller flere erhvervsgrupper indenfor et segment selvstændigt indeholder over 750 skift, får de i en plads i tabellen, mens de resterende erhvervsgrupper i segmentet summeres.

Tabellen er rangeret efter hvor stor en andel mobilitet, et segment modtager i alt fra klassefraktionen. Hvis et segment både indeholder erhvervsgrupper, der retfærdiggør en selvstændig plads i tabellen, og en summeret celle med resten af segmentet, er resten af segmentet placeret bagerst, så de selvstændige erhvervsgrupper fremhæves.

2.2. Hvor går den manuelle klasse hen?

21

I modsætning til denne generelle mobilitet over til industriproduktion, er næststørste arvtager kort og godt, militæret. Denne erhvervskategori er med 8 % den største enkeltstående modtager af tidligere beskæftigede i højere manuelt arbejde. 110: Militært arbejde er en del af et segment, hvis funktion i samfundet er sikkerhedsrelateret arbejde: vagt og betjentarbejde,

og postuddeling ³

Den 3. største aftager med 9,6 % er, klassificeret efter uddannelsesniveau, et skridt op af: 4.1: Byggearbejde, planlægning: Ingeniør, arkitekt og andet byggeteknisk arbejde. Det er værd at bemærke, da dette segment, sammen med de to ovenfor beskrevne, står for 45,2 % af mobiliteten. Jeg vil senere vende tilbage til løn og ledighedstal indenfor disse segmenter, med henblik på at vurdere hvordan denne omstrukturering af beskæftigelsestrukturen medfører et økonomisk tab for de pågældende personer i manuelle og servicejobs. #todo

Den sidste ting dette varmekort fortæller os, er at segmenter, der er helt eller delvist domineret af servicearbejde, står for tilsammen 21,2 % (tjek på præcise tal når du har vurderet alle segmenters klassekategori #todo).

I disse opgørelser skal man være opmærksom på, at der ikke kan skelnes mellem hvilke skift, der er udtryk for den manuelle klasses faldende andel af beskæftigelsen, altså en strukturel *forskydning*, og hvilke, der skyldes en almindelig strukturel fluktation mellem forskellige klasser og klassefraktioner.

Det er eksempelvis sandsynligt, at en del af denne mobilitet er sæsonbetinget, i forbindelse med arbejdsåret for eksempelvis tømrer og murer, hvor arbejdsmulighederne falder om vinteren, og mennesker i disse erhverv derfor søger andre jobs. Her ville et bud være, at en del af tilstrømningen til segment 5.1: industriproduktion: Betjening af maskiner og samlebåndsarbejde skyldes denne type mobilitet, hvor mobiliteten så at sige vendes om, i en konstant bevægelse, ligesom ebbe og flod.

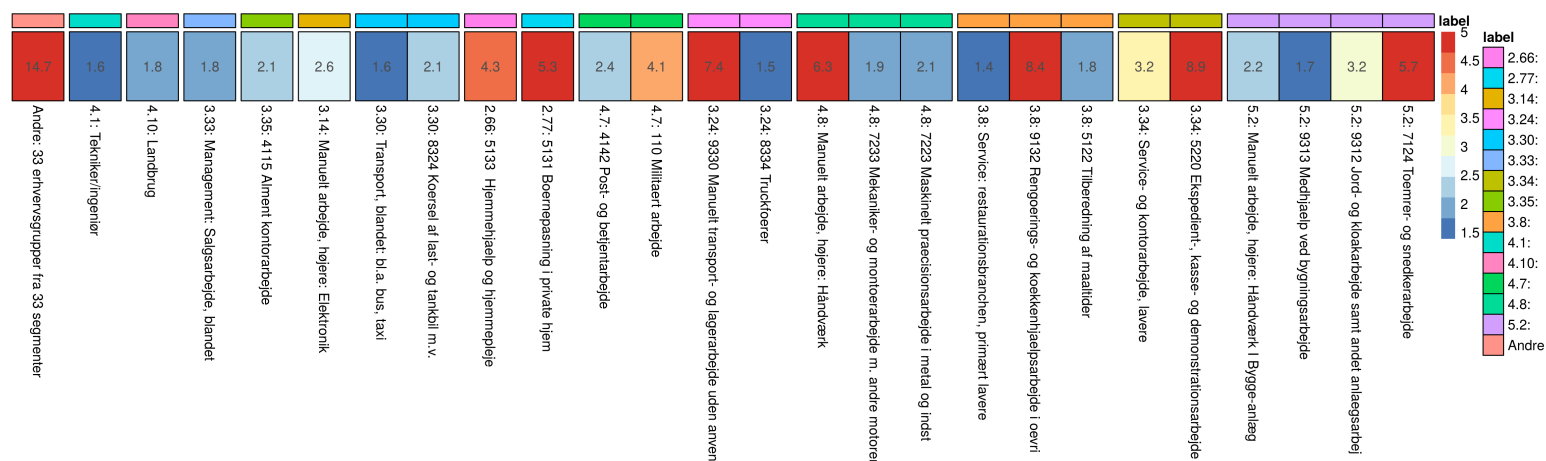
Den anden type mobilitet er den, der skyldes at hver 5. arbejdsplads er forsvundet i den højere manuelle klasses interne beskæftigelsesmuligheder (*kig evt. på hele klassesegmenternes mobilitet og se, om der rent faktisk er sammenhæng her eller ej. #todo*). . Om der er et sammenfald mellem at hver 5. job ud af det højere manuelle arbejde går til servicearbejde, kan jeg ikke udtale mig om med sikkerhed. Men et tentativt bud er, at denne mobilitet netop er udtryk for, om ikke alle, så en god portion af, de permanente skift.

³ Det er en sær konstruktion i DISCO, at postarbejde er sat sammen med betjentarbejde, selv på det 4-cifrede niveau. Det er sandsynligt at en Moneca-analyse på et 6-cifret niveau havde splittet disse funktioner op i to, baseret på forskelle i deres mobilitetsmønstre. *I guess we'll never find out, and it's a crying shame, too.*

Den lavere manuelle klasses udadgående mobilitet

Figur 2.4 viser den udadgående mobilitet for den lavere del den manuelle klasse, som består af segment 5.1: industriproduktion: Betjening af maskiner og samlebåndsarbejde, segment 3.25: Bygningsvedligehold: Pedel og anden Bygningsvedligehold samt el og vandanlægsarbejde, segment 3.9: Tøj- og andre tekstil-relaterede arbejdsfunktioner

Figur 2.4: Den udadgående mobilitet til erhvervsgrupper og segmenter udenfor den manuelle klasses lavere fraktion

I overensstemmelse med min tese om, at “en hel del” af mobiliteten fra den højere manuelle klasse skyldes ikke-permanente skift, og er udtryk for et flux mellem de to klassefraktioner, ser vi, at også den lavere manuelle klassefraktion har stærke forbindelser til den højere ditto. 23.1 % skifter til den højere manuelle klasse, næsten præcis det samme antal som den modsatte vej (24,8 %). Da data er indsamlet over en 14 årig periode, og andelen begge veje er på ca. 1/4 for begge segmenter, konkluderer jeg, at det vi ser her er udtryk for en stabil struktur, altså ikke-permanente skift, grundet eksempelvis sæsonbetingede arbejdsvilkår.

To af de fem segmenter, der hver især modtager ca. 10 % af mobiliteten, er de to håndværkssegmenter i den højere manuelle klasse. Hvoraf ene er segment emaks5.2, altså det typiske sæsonbestemte arbejde.⁴ Hvis man lægger alle de højere manuelle segmenter sammen, er den samlede mobilitet fra den lavere manuelle klasse 29,5 %.

Så håndværksrelateret arbejde i den højere manuelle klasse er den ene store aftager fra den lavere manuelle klasse. Hvis vi ser på mobilitet til serviceklassen, er der en tydelig tendens at spore: Segmenter, hvis genstandsfelt primært er lavere serviceklassejobs, står for 52 % af af mobiliteten, langt den største andel af den samlede mobilitet. Ud af disse 52 % går 12,3 % til den højere fraktion, og 39,7 % går til den lavere fraktion⁵

Der er, til forskel fra den højere fraktion af klassen, en meget tydelig systematik i hvilken mobilitet, der går til hvilke enkeltstående erhvervsgrupper. De tre største er 5220: Ekspedient-, kasse- og demonstrationsarbejde (8,9 %), 9132: Rengøerings- og køkkenhjælpsarbejde i øvrigt (8,4 %) samt 9330: Manuelt transport- og lagerarbejde uden anvendelse af maskiner eller køretøjer⁶ (7,4 %). Det er kun ekspedientsarbejde, der er placeret på færdighedsniveau 2 på ISCEDs færdighedsskala, mens de to resterende, mere manuelt betonedede erhvervsgrupper er klassificeret som færdighedsniveau 1. Det vil sige, at ekspedientarbejde kræver 2. halvdel af grundskolen færdiggjort, samt eventuelt en supplerende uddannelse, mens de to andre bare kræver 1. halvdel af grundskolen. Det er en klar indikator på, hvor tilgængeligt arbejdet er for personer med lav eller ingen uddannelse.

Man kan med Goldthorpe og Parkins sige, at selvom dette arbejde er noget mindre klassificerbart end det fabriksarbejde, tidligere medlemmer af den lavere manuelle klasse kommer fra, så er det den form for servicearbejde, hvori arbejdskontrakten

⁴ dette er en vurderingssag: Som nævnt før, kan der ikke foregå en tidsmæssig bestemmelse af hvornår på året, eller hvornår i *årrækken*, at et jobskift er foregået. Det er derfor teoretisk muligt, at 24 % af skiftene fra den lavere manuelle klasse til den højere foregik i 1996, og 0,8 % skete i 2009. Mens det for den højere klasse var 0,1 % der skiftede i 1996, og 23 % der skiftede i 2009. Det kan ikke udelukkes, og jeg har ikke mulighed for at undersøge det i denne afhandling, ved den måde, data er struktureret på. Men i betragtning af den vægtige andel af det totale antal skift, der foregår begge veje, anser jeg det som meget sandsynligt, at der er tale om en stabil udveksling over årrækken, der ikke varierer voldsomt omkring gennemsnittet. På nuværende tidspunkt i monecas udvikling, er det heller ikke muligt at signifikant teste, det vil kræve en del nøje omtanke omkring de statistiske antagelser, hvis det ikke skal være rent symbolsk. Alligevel mener jeg, af de anførte grunde, at konklusionen er solid.

⁵ Husk at servicearbejdere, højere er kasse, ekspedient og demonstrationsarbejde. Det kunne man måske godt betvivle om det er rigtigt. #todo

⁶ 9330: Manuelt transport- og lagerarbejde uden anvendelse af maskiner eller køretøjer er godt nok klassificeret som manuelt arbejde af lavere grad i Oeschs skema, men hvis vi ser på hvor det *relationelt* befinder sig, vil jeg mene det er at betragte som en serviceerhvervsgruppe, da det omhandler transport af goder, og befinder sig i segment sammen med servicearbejde, hvis genstandsfelt drejer sig om netop det.

muliggør *nem overvågning*, samt *færdigheder*, hvis *erhvervelse ikke har nogen formelle sociale lukningsmekanismer*. Det gælder de fleste af de erhvervsgrupper, der modtager størstedelen af mobiliteten fra den lavere manuelle klasse.

Der er enkelte undtagelser, såsom 2330: Undervisning i folkeskoler o.lign., hvortil 1,3 % af mobiliteten går til, samt mobilitet til de to segmenter, der indeholder (de fleste fra) teknikker klasserne, tilsammen 3,6%.

Det stiller et interessant spørgsmål: Hvor mange fra den manuelle klasse oplever et færdighedsløft forbindelse med skift fra klassen? Der har været en smule tale blandt politikere om efteruddannelse, og fagforeninger har i mange år talt om nødvendigheden af det. Men når andelen af manuelt beskæftigede falder, er det så tale om et uddannelsesløft?

Uddannelsesløft eller uddannelseskløft?

For at svare på det spørgsmål, benytter jeg mig af ISCEDs hierarkiske klassifikation af arbejdsfærdigheder, som er en integreret del af DISCO nomenklaturet. Det er beskrevet på side ??? #todo i kapitel ??.

Tabel 2.4 viser den udadgående mobilitet for den lavere manuelle klasse, fordelt på ISCED færdighedsniveauer.

Tabel 2.3: Fordeling af mobilitet på ISCED færdighedsniveauer i den lavere manuelle klasse.

ISCED færdighedsniveau	udadgående mobilitet	andel udadgående mobilitet	kumulativ andel
1: Uden uddannelsesfærdigheder	12851	23%	23%
2: laveste færdighedsniveau (?KVU)	34665	62%	85%
3: mellemste færdighedsniveau (?MVU)	4148	7%	92%
4: højeste færdighedsniveau (?LVU)	1378	2%	94%
Heterogent færdighedsniveau	851	2%	96%
Militæret	2288	4%	100%
I alt	56181	100%	-

Det ses, at langt den største del af mobiliteten går til færdighedsniveau 2 og 1, hvilket er 85 % af mobiliteten. De resterende færdighedsniveauer står for 15 %⁷. I selve lavere den manuelle klasse er andelen af jobs på færdighedsniveau 1 på 27,1 %, og færdighedsniveau 2 på 72,9 %. Der er altså tale om en mindre forskydning til højere eller heterogene færdighedsniveauer, samt militæret, når de forlader klassen. Der er dermed i lav grad tale om, at individer fra den lavere manuelle klasse oplever et uddannelsesløft, når de bevæger sig ud af den manuelle klasse⁸.

Tabel 2.4: Fordeling af mobilitet på ISCED færdighedsniveauer i den lavere manuelle klasse.

ISCED færdighedsniveau	udadgående mobilitet	andel udadgående mobilitet	kumulativ andel
1: Uden uddannelsesfærdigheder	10366	20%	20%
2: laveste færdighedsniveau (?KVU)	24419	47%	67%
3: mellemste færdighedsniveau (?MVU)	7867	15%	82%
4: højeste færdighedsniveau (?LVU)	3094	6%	88%
Heterogent færdighedsniveau	2064	4%	92%
Militæret	4180	8%	100%
I alt	51990	100%	-

⁷ Ingen af erhvervsgrupperne i den højere manuelle klasse befinder sig på et ISCED-færdighedsniveau > 2, så der behøves ikke tages forbehold for førømtalte ikke-permanente skift til denne klasse.

⁸ Spørgsmålet er, hvor stor en andel af de mobilitetsskift, der foregår opad i færdighedsniveau, skyldes de faldende jobmuligheder i klassen, og hvor mange der skyldes en "naturlig", mindre strøm af individer med ressourcer, der uanset konjunkturerne har mulighed for at bevæge sig op af den sociale rangstige. Det vil sige, om de mennesker, der reelt ikke kan finde job, er en del af denne gruppe, der stiger i færdighedsniveau, eller om de blot bliver tvunget over i servicejobs. Det er et svært spørgsmål og besvare. Selvom denne tendens virker sandsynlig, og den ville betyde, at det lave uddannelsesløft reelt ikke skal tolkes som et løft, der har noget at gøre med forskydningen mellem klasserne, men blot en naturlig del af den sociale mobilitet, så er det ikke noget, jeg har mulighed for at undersøge her. Men det fortjener at blive nævnt.

Del IV

Delen med Afslutningen

Litteraturliste

Bøger og artikler

- [1] Thomas P. Boje. „Segmentation and Mobility: An Analysis of Labour Market Flows on the Danish Labour Market“. I: *ACTA Sociologica* 29.2 (1986), s. 171–178.
- [2] Thomas P. Boje. *Segmentering og beskæftigelse*. Roskilde: Roskilde Universitetscenter, 1985.
- [3] Pierre Bourdieu. „The Forms of Capital“. I: *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Udg. af John G. Richardson. New York: Greenwood Press, 1986. Kap. 9, s. 241–258.
- [4] Pierre Bourdieu. „What Makes a Social Class? On The Theoretical and Practical Existence Of Groups“. I: *Berkeley Journal of Sociology* 32 (1987), s. 1–17. ISSN: 00675830. URL: <http://www.jstor.org/stable/41035356>.
- [5] John H. Goldthorpe og Gordon Marshall. „The promising future of class analysis: A response to recent critiques“. I: *Sociology* 26.3 (1992), s. 381–400. ISSN: 00380385, 14698684. URL: <http://www.jstor.org/stable/42855066>.
- [6] David M Gordon, Richard Edwards og Michael Reich. *Segmented work, divided workers: The historical transformation of labor in the United States*. New York: Cambridge University Press, 1982.
- [7] David B. Grusky og Kim A. Weeden. „Decomposition Without Death: A Research Agenda for a New Class Analysis.“ I: *Acta Sociologica (Taylor & Francis Ltd)* 44.3 (2001), s. 203–218. ISSN: 00016993. URL: <http://search.ebscohost.com.ep.fjernadgang.kb.dk/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=5513078&site=ehost-live>.
- [8] Daniel Oesch. *Redrawing the Class Map: Stratification and Institutions in Britain, Germany, Sweden and Switzerland*. Palgrave Macmillan UK, 2006. ISBN: 9780230504592. URL: https://books.google.dk/books?id=6%5C_ZZCwAAQBAJ.

- [9] Frank Parkin. *Marxism and Class Theory: A Bourgeois Critique*. Social Science Paperbacks. London: Tavistock, 1979. ISBN: 9780422767903. URL: <https://books.google.dk/books?id=75QOAAAAQAAJ>.
- [10] Frank Parkin. „Social Stratification: Class, Race, and Gender in Sociological Perspective“. I: udg. af David B. Grusky. Westview Press, 1994. Kap. Marxism and Class Theory: A Bourgeois Critique, s. 141–154.
- [11] Michael J. Piore. „Economic Fluctuation, Job Security, and Labor-Market Duality in Italy, France, and the United States“. I: *Politics & Society* 9.4 (1980), s. 379–407. DOI: 10.1177/003232928000900401. eprint: <http://pas.sagepub.com/content/9/4/379.full.pdf+html>. URL: <http://pas.sagepub.com/content/9/4/379.short>.
- [12] Mike Savage m.fl. „A New Model of Social Class? Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment“. I: *Sociology* 47.2 (2013), s. 219–250.
- [13] Jonas Toubøl og Anton Grau Larsen. „Mapping the social class structure: From occupational mobility to social class categories using network analysis“. 2017.
- [14] Jonas Toubøl, Anton Larsen og Carsten Strøby. „A network analytical approach to the study of labour market mobility“. I: *Paper presented at XXXIII Sunbelt Social Networks Conference of the International Network for Social Network Analysis (INSNA), Hamborg, Germany* (2013).
- [15] Kim A. Weeden og David B. Grusky. „The Three Worlds of Inequality.“ I: *American Journal of Sociology* 117.6 (2012), s. 1723–1785. ISSN: 00029602. URL: <http://search.ebscohost.com.ep.fjernadgang.kb.dk/login.aspx?direct=true&db=sih&AN=77326805&site=ehost-live>.